

TƏDRİS PROSESİNDƏ İKT-nin TƏTBİQİNİN ƏHƏMİYYƏTİ

Yeganə Nəsirova
Qafqaz Universitetinin doktorantı

Açar sözlər: İKT, riyaziyyat, müasir təhsil modeli, idraki fəallıq, yeni təlim, kompyuter.

Ключевые слова: ИКТ, математика, модель современного образования, познавательная деятельность, новое обучение, компьютер.

Key words: ICT, mathematics, modern educational model, cognitive activity, new educational method, computer.

Hazırda ölkəmizin təhsil sistemində İKT infrastrukturunun inkişaf etdirilməsi və tətbiq olunması məsələsi prioritet istiqamətlərdən biri kimi müəyyənləşdirilmişdir. Təsadüfi deyildir ki, bu dövr ərzində təhsil sistemində İKT-nin tətbiqi sahəsində müxtəlif layihələr və tədbirlər hazırlanaraq həyata keçirilmişdir. Bu baxımdan Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin 2004-cü il 21 avqust tarixli 355 sayılı Sərəncamına əsasən "Azərbaycan Respublikasında ümumtəhsil məktəblərinin informasiya və kommunikasiya texnologiyaları ilə təminatı Proqramı (2005-2007-ci illər)"nın hazırlanması xüsusi əhəmiyyətə malik olmuşdur. Proqramın həyata keçirilməsi çərçivəsində ölkənin ümumtəhsil məktəblərinin kompyuter avadanlıqları ilə təminatı sahəsində xeyli işlər görülmüş və təhsilin İKT əsasında qurulmasına diqqət artırılaraq İKT-nin tətbiqi ilə interaktiv təlim üsulları işlənib hazırlanmışdır. Bu sahədə əsas istiqamətlər və hədəflər müəyyənləşdirilərək, məktəblərin İKT avadanlığı - kompyuter, noutbuk, interaktiv lövhələr və s. ilə təchizatı uğurla davam etdirilir. Bütün bunlar onu göstərir ki, respublikamızda təhsilin keyfiyyətini artırmaq üçün İKT-nin tətbiqi məsələsi hər zaman diqqət mərkəzindədir [1].

Riyaziyyat ümumtəhsil məktəblərində

tədris olunan ən mühüm dünyəvi elmlərdən biridir. Təsadüfi deyil ki, inkişaf etmiş ölkələrin təhsil sistemlərində riyaziyyatın təlim və tədrisinə xüsusi diqqət yetirilir. Çünki riyaziyyat bir çox ixtisas sahələri ilə bilavasitə bağlıdır. Riyazi savadı olmayan insanı elmi cəhətdən yüksək səviyyədə inkişaf etdirib onu ixtisaslı kadr kimi kimi formalaşdırmaq çətin olur. Dövrünün tələblərinə cavab vermək üçün riyazi biliklər kompyuter və kompyuter avadanlıqlarından daha mükəmməl baş çıxarmağa imkan verir. Buna görə də təlim prosesində riyaziyyatın rolu düzgün qiymətləndirilməli və onun səmərəli üsullarla tədrisinə nail olunmalıdır. İKT-dən istifadə etməklə təhsildə uğurlu nəticəni isə biz dünya təcrübəsinə arxalanaraq və eyni zamanda xalqımızın milli maraq və xüsusiyyətlərini nəzərə almaqla, müasir Azərbaycan təhsil modelini qurmaqla təmin edə bilərik.

Tədrisdə İKT-dən düzgün istifadə olunması tədris prosesinə yenilik gətirir, öyrənmənin bilik almağa marağını artırır, müəlimin məşğələyə hazırlıq prosesini asanlaşdırır. Şagirdlər əvvəllər fənlərə aid məlumatı dərsliklərdən, sorğu kitabçalarından, dərs vəsaitlərindən, televiziya verilişlərindən alırdısa, bu gün bunun yerini internet, elektron kitab və s. tutmuşdur. İKT-dən təd-

ris prosesində elə istifadə etmək lazımdır ki, şagird dərstdə fəal iştirak etsin, öz əməyinin bəhrəsini görsün və onu qiymətləndirə bilsin. Tədris materialını seçərkən sistemlilik, ardıcılıq, əlçatanlıq, fərqli yanaşma, elmlik kimi əsas didaktik prinsiplərin gözlənilməsi vacibdir.

Məlumdur ki, təhsil probleminin həlli, ilk növbədə pedaqoqların professional hazırlığı məsələsindən başlayır. Bu gün İKT-dən istifadə etməklə müasir təhsil modelinin həyata keçirilməsi riyaziyyat müəllimləri qarşısında yeni tələblər qoyur. Pedaqoji professionallığı artırmadan İKT-nin təhsil sisteminə tətbiqinə nail olmaq qeyri-mümkündür. Ona görə də müəllim pedaqoji, psixoloji və öz seçdiyi ixtisas üzrə fundamental biliklərlə yanaşı, İKT sahəsində də məlumatlı olmalıdır. Məsələn, dünənə qədər fənnini dərindən bilən müəllim professional kadr hesab oluna bilərdisə, bu gün bu bilgi kifayət etmir. Bu baxımdan müəllimlərin yenidən təlim alması məsələsi aktuallaşır. Bu sahədə müəllimlərimiz bir çox problemlərlə üzləşirlər. Bunun üçün hər bir müəllim səy göstərməli, öz üzərində müntəzəm işləməli və dövrün tələbi ilə ayaqlaşmağı bacarmalıdır. Bu dəyişikliklər biz müəllimlərdən riyaziyyatın təlimi metodlarını təkmilləşdirməyi və ən müasir metodlardan istifadə etməyi tələb edir [2]. Lakin ənənəvi dərs metodlarının hamısını inkar etmək olmaz. Yeri gəldikcə ənənəvi metodlardan da dərslərdə düzgün və yaradıcı şəkildə istifadə etməklə müsbət nəticə əldə etmək olar. Məsələn, tədris təcrübəsi sübut edir ki, riyaziyyatın tədrisi prosesində ənənəvi üsul sayılan evristik üsullardan istifadə etmədən yaradıcı xarakterli riyazi çalışma həlli vərdislərinə yiyələnmək mümkün deyil. Dövrün tələblərinə cavab verən müəllim konkret tədris etdiyi fənnin strukturuna, məzmununa və məqsədinə uyğun, eyni zamanda hər bir şagirdin fərdi xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq, onun

bilik və marağının inkişaf etdirilməsinə xidmət edən texnologiyaları seçib dərstdə tətbiq etməyi bacarmalıdır [3]. “Müəllim–şagird–dərslük” modelinə kompyuterin də əlavə edilməsi tədris prosesini səmərəli təşkil etməyə, şagirdin fənnə marağını və istəyini stimullaşdırmağa imkan verir.

İlk baxışda mürəkkəb görünən İKT vasitələri əslində təhsil prosesini xeyli sadələşdirir, onu daha dinamik və çevik etməyə imkan verir. Sözlərimi qədim Çin fəlsəfəsinin məşhur deyimi ilə davam etdirmək istəyirəm:

Desən–unudaram,

Göstərsən–yadda saxlayaram,

Məni cəlb edə bilsən–başla düşərəm [4].

Mütəxəssislər sübut edir ki, məktəbə daxil olduqdan sonra uşağın idraki fəallığı müəyyən dərəcədə ləngiməyə başlayır. Bunun üçün tədris prosesi elə təşkil olunmalıdır ki, o, şagirdin emosional sferasına təsir göstərərək idraki fəallığını artırmış olsun və onda biliklərə yiyələnmək həvəsi yaratsın. İdrak fəallığı isə ilk növbədə dərk etmə nəticəsində yaranır. Buna nail olmaq üçün ilk növbədə təlim prosesində motivasiya adlanan problemlə situasiyalar yaradılmalıdır. Şagirdə bu problemi həll etmək ehtiyacının yaranması nəticəsində bütün idraki proseslər də fəallaşır və o, yeni biliklərə yiyələnməyə can atır. Buna isə yalnız İKT-nin tətbiqi ilə interaktiv təlim üsulları vasitəsi ilə nail olmaq olar. Riyaziyyatın interaktiv təlim üsulları ilə tədrisi hər bir şagirdin imkan və ehtiyaclarını, müxtəlif bilik səviyyəli şagird auditoriyasını nəzərdə tutan bir prosesdir. Yeni təlimin mahiyyəti ondan ibarətdir ki, bu təlim şagirdlərin yaddaşının təkcə yeni, elmi biliklərlə zənginləşdirilməsinə deyil, həm də təfəkkürün formalaşması əsasında daha çox biliklərin müstəqil əldə edilməsi, mənimsənilməsi, bacarıq və vərdislərin, şəxsi keyfiyyətlərin təşəkkül tapmasına xidmət edir. Bu zaman şagirdə müəl-

limin rəhbərliyi altında tədris materialının öyrənilməsi prosesində mövzuda səbəb-nəticə əlaqələrini, qanunauyğunluqları aşkar etmək, nəticə çıxarmaq, mühüm və dərin ümumiləşdirmələr aparmaq, fikri yığcam, dəqiq və aydın ifadə etmək, nəticəni öncədən görə bilmək və həll yolunu düzgün seçmək bacarığı formalaşır. Bu cür təlim şagird fəaliyyətindəki irəliləyişləri müntəzəm izləməyə və qiymətləndirməyə də imkan yaradır. Bu yolla müəllimlərə şagirdlərin təhsilini davam etdirmək, digər fənləri öyrənmək, praktik fəaliyyətdə tətbiq məqsədi ilə zəruri bilik, bacarıq və vərdislərə yiyələnməsi üçün zəmin yaranmış olur. Amerika riyaziyyatçısı N.Vinerin sözləri ilə desək:

"Riyaziyyat zehni inkişaf üçün əvəz-
edilməz bir vasitədir... Riyaziyyat incəsənətin bir növüdür. Riyaziyyatla məşğul olmaq əqlin elə gimnastikasıdır ki, bunun üçün səbr və iradə tələb olunur. Riyaziyyatın ali vəzifəsi - bizi əhatə edən qarmaqarışıqlıqda qayda-qanun yaratmaqdır" [5].

Gənc nəslin müasir tələblər səviyyəsində təhsil alması, gənclərin bilik və intellektual səviyyəsinin yüksəldilməsi, onların gələcəkdə kamil mütəxəssis və ləyaqətli vətəndaşlar kimi yetişməsi təhsildə İKT-nin tətbiqindən də asılıdır.

Bugünkü məktəb müasirlik baxımından əvvəlkindən daha fərqli, daha çox məlumatlı şagird qrupları ilə üz-üzədir. Bu dəyişikliklərin qarşıya çıxardığı çətinliklərə sinə gərmək üçün daha çox informasiya və kommunikasiya texnologiyalarının köməyinə ehtiyac duyulur. Belə ki, İKT-dən istifadə şagirdlərə dünyada gedən qlobal dəyişiklikləri dərk etməyə imkan yaradır.

Rəyçi: p.f.d. E.Məmmədova

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin 2008-ci ildə görülmüş işlərə dair hesabatı. səh.89 <http://www.edu.gov.az/upload/file/2008.../TN-NIN-HESABATI-2008>.

2. Ağayev Ə. Yeni təlimin metod və texnologiyalarından istifadənin nəzəri və praktik məsələləri. ARTPI-nin elmi əsərləri, 2006, №1.

3. Əlizadə Ə. Yeni pedaqoji təfəkkür: ideyalar, prinsiplər, problemlər. Psixoloji araşdırmalar. Bakı: Adiloğlu, 2001.

4. Riyaziyyatın fəlsəfi problemləri. Bakı, 1992.

5. Aranlı M. Əyləncəli riyaziyyat. Bakı, 2003.

Е.Насирова

Значение использование ИКТ в преподавании математики

Резюме

В статье говорится о развитии инфраструктуры ИКТ в системе общего образования страны и о важности применения ИКТ в общеобразовательных школах в преподавании математики и встречающихся проблемы.

Y.Nasirova

Using ICT in maths classes and problems

Summary

The article deals with the state care using ICT in education, and the importance of using ICT in teaching mathematics.